

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tutkimusta ja innovointia koskeva globaali lähestymistapa – Euroopan kansainvälistä yhteistyötä muuttuvassa maailmassa koskeva strategia”

(COM(2021) 252 final)

(2022/C 105/11)

Esittelijä: Neža REPANŠEK

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 1.7.2021
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	30.9.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	20.10.2021
Täysistunnon nro	564
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	231/0/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on tyytyväinen siihen, että EU on sitoutunut näyttämään esimerkkiä ja pyrkii säilyttämään avoimuuden kansainvälisessä tutkimus- ja innovaatioyhteistyössä ja samalla edistämään perusarvoihin pohjautuvia tasapuolisia toimintaedellytyksiä ja vastavuoroisuutta.

1.2 ETSK suhtautuu myönteisesti Bonnissa 20. lokakuuta 2020 järjestetyssä eurooppalaista tutkimusalueetta (ERA) käsitelleessä ministerikokouksessa annetun, tieteellisen tutkimuksen vapautta koskevan Bonnin julistuksen päätelmiin sellaisen dynaamisen tutkimus- ja innovointiympäristön edellytyksenä, jonka avulla pyritään edistämään tietämystä ja hyödyttämään yhteiskuntaa. ETSK kannattaa näiden periaatteiden hyväksymistä tulevaisuudessa kansainvälisellä tasolla.

1.3 ETSK pitää tarpeellisena osallistaa kansalaisyhteiskunnan organisaatiot nykyistä paremmin tuettaessa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita sellaisten poikkeuksellisten toimintapolitiikkojen ja erityisohjelmien (uraliikkuvuus, tutkijoiden houkuttelemisen tai heidän jäämisensä varmistaminen sekä soveltavan tutkimuksen ja innovoinnin tulosten hyödyntäminen edistettäessä EU:n pk-yritysten yrittäjyyskulttuuria) kehittämisessä, joiden avulla voidaan parantaa EU:n lisäarvoa. Se puolestaan voi edistää kunnianhimoisen eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamista⁽¹⁾ seuraavalla vuosikymmenellä. Tässä yhteydessä olisi erityisesti otettava huomioon pandemian aikana saadut kokemukset ja ilmastonmuutoksen vaikutukset yhteiskuntiin ja talouksiin sekä tarve varmistaa tietämyksen ja teknologian täysimääräinen siirto tutkimuksen digitalisaation avulla. Pandemia on korostanut terveysalan yhteistyötä, jossa on keskityttävä terveydenhuollon saatavuuteen, terveyden parantamiseen ja vahvistamiseen oikea-aikaisesti sekä terveydenhuollon ammattilaisten yhteistyöhön, jonka avulla voidaan löytää ratkaisuja kaikkein monimutkaisimpiinkin terveysongelmiin.

1.4 ETSK korostaa, että on tärkeää vahvistaa EU:n johtavaa roolia tuettaessa monenvälisiä tutkimus- ja innovointikumppanuuksia, jotta voidaan löytää uusia ratkaisuja vihreisiin, digitaalisiin, terveydellisiin, sosiaalisiin ja innovointiin liittyviin haasteisiin ottaen huomioon covid-19:n nykyiset vaikutukset eurooppalaisiin terveydenhuoltojärjestelmiin, yhteiskuntiin, elinkeinoelämään ja yleisesti maailmantalouteen.

1.5 Jotta voitaisiin konkreettisesti edistää tavoitetta vahvemmassa EU:sta maailmassa, ETSK kehottaa ottamaan kansalaisyhteiskunnan organisaatiot EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla asianmukaisesti mukaan tiedonannossa mainittuun toimenpiteiden seurantaan koskevaan Euroopan komission työhön. ETSK kehottaa suunniteltua ERA:n muutosfoorumia silmällä pitäen helpottamaan yhteisiä toimia EU:n ja jäsenvaltioiden elinten kanssa hyödyntämällä kansalaisyhteiskunnan osaamisverkoston alustavaa raporttia, joka on määrä esittää keskusteltavaksi vuonna 2022 järjestettävässä kansainvälisessä konferenssissa.

(1) Puheenjohtajavaltion ilmoitus neuvostolle ”Eurooppalaisen tutkimusalueen uudistaminen – kuinka valmistella seuraavalle vuosikymmenelle sopivan kunnianhimoisen eurooppalaisen tutkimusalueen luomista” ja ”Uusi eurooppalainen tutkimusalue: neuvoston päätelmät, lehdistötiedote, 1. joulukuuta 2020.

2. Yleistä

2.1 Tutkimusta ja innovointia koskeva globaali lähestymistapa on komission näkemys kansainvälistä tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä koskevasta EU:n strategiasta. Strategian tarkoituksena on myös lujittaa kumppanuuksia, jotta voidaan tarjota uusia ratkaisuja vihreisiin, digitaalisiin, terveyteen liittyviin, sosiaalisiin ja innovointihaasteisiin.

2.2 Uusi strategia perustuu kahteen päätavoitteeseen. Ensinnäkin tavoitteena on luoda tutkimus- ja innovointiympäristö, joka perustuu sääntöihin ja arvoihin ja on myös avoin. Tarkoituksena on auttaa tutkijoita ja innovoijia kaikkialla maailmassa työskentelemään yhdessä monenvälisissä kumppanuuksuhteissa ja löytämään ratkaisuja maailmanlaajuisiin haasteisiin. Toiseksi sillä pyritään varmistamaan vastavuoroisuus ja tasapuoliset toimintaedellytykset kansainvälisessä tutkimus- ja innovaatioyhteistyössä.

2.3 Tämä uusi maailmanlaajuinen lähestymistapa olisi pantava täytäntöön

- mukauttamalla EU:n kahdenvälisiä yhteistyötä tutkimuksen ja innovoinnin alalla, jotta se on eurooppalaisten etujen ja arvojen mukaista ja jotta voidaan vahvistaa EU:n avointa strategista riippumattomuutta
- hyödyntämällä tiedettä, teknologiaa ja innovointia, jotta voidaan vauhdittaa kestävä ja osallistavaa kehitystä sekä siirtymistä kestäviin, tietoon perustuviin yhteiskuntiin ja talouksiin matalan ja keskitulotason maissa
- käynnistämällä ”Team Europe” -lähestymistapaan perustuvia aloitteita, joissa yhdistyvät EU:n rahoituslaitosten ja jäsenvaltioiden toimet niiden tehokkuuden ja vaikutusten maksimoimiseksi.

2.4 Tiedonanto toimii myös ohjenuorana, kun pannaan täytäntöön siviilialan tutkimusta ja innovointia koskevan EU:n uuden ohjelman, Horisontti Euroopan, kansainvälistä ulottuvuutta ja sen yhteisvaikutusta EU:n muiden ohjelmien, erityisesti naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön Globaali Eurooppa -välineen kanssa.

3. Sitoutuminen kansainväliseen avoimuuteen ja perusarvoihin tutkimuksessa ja innovoinnissa

3.1 Johtavan aseman säilyttämiseksi EU:n tutkimus- ja innovointiohjelman on jatkossakin oltava kansainvälisesti avoin. Tämä tarkoittaa, että eri puolilta maailmaa tulevien osallistujien olisi sijoittautumis- tai asuinpaikastaan riippumatta kyettävä osallistumaan EU-ohjelmiin, kuten Erasmus+- ja Horisontti Eurooppa -ohjelmiin. Lisäksi tutkimuksen arvojen kunnioittamista ja niiden yhteistä tulkintaa olisi edelleen edistettävä ja sovellettava kaikissa kansainvälisissä kumppanuuksissa.

3.2 Tutkimuksen rehellisyyttä koskevien eurooppalaisten käytäntösääntöjen (European Code of Conduct for Research Integrity) ⁽²⁾ jatkotoimena ETSK:n lausunnossa ”Uusi eurooppalainen tutkimusalue tutkimusta ja innovointia varten” ⁽³⁾ korostetaan tarvetta sisällyttää tieteellisen ja eettisen integriteetin periaate tutkimusalan eettisyys- ja integriteetisääntöihin, jotta voidaan välttää ihmisten terveyteen, varojen menettämiseen ja tieteelliseen epäonnistumiseen liittyvät vahingot. Tiedonannossa korostetaan EU:n roolia yhteisten perusarvojen suojelemisessa vastattaessa eettisiin haasteisiin ja varmistettaessa ihmiskeskeinen teknologinen innovointi.

3.3 Akateeminen vapaus, institutionaalinen riippumattomuus, tutkimuksen eettiset ja integriteettinäkökohdat, empiirinen perusta, sukupuolten tasa-arvo, monimuotoisuus ja osallistavuus olisi valtavirtaistettava ja integroitava kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön. ETSK on vahvasti samaa mieltä siitä, että sukupuolten tasapuolinen edustus ja tasa-arvo, nuorten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen ja osallistaminen, osallisuus ja monimuotoisuus ovat tärkeitä seikkoja globaalissa tutkimuksessa ja innovoinnissa. Osallistavan ja kannustavan tutkimusympäristön luomista ilman poliittista sekaantumista olisi edistettävä kaikilla tasoilla samoin kuin tutkimusmahdollisuuksia. ETSK on tyytyväinen komission aikomukseen laatia ja edistää suuntaviivoja EU:n tutkimusorganisaatioihin ja korkeakouluihin kohdistuvan ulkomaiden sekaantumisen käsittelemiseksi.

3.4 EU:n yleisenä tavoitteena on tehdä data-aineistoista englanninkielisen lyhenteen FAIR mukaisia: löydettävissä (findable), saavutettavissa (accessible), yhteentoimivia (interoperable) ja uudelleenkäytettävissä (reusable) avoimen datan ja avoimen tieteen mallin mukaisesti.

3.5 On tärkeää tarjota perusrahoitusta kansallisella tasolla ja varmistaa tutkimus- ja kehitysinvestointien riittävä taso, jotta voidaan saavuttaa alalla asetetut tavoitteet.

⁽²⁾ The European Code of Conduct for Research Integrity, www.allea.org (sivulla käyty 6.6.2021).

⁽³⁾ ETSK:n lausunto ”Uusi eurooppalainen tutkimusalue tutkimusta ja innovointia varten” (EUVL C 220, 9.6.2021, s. 79).

3.6 Tiedediplomatia voisi auttaa EU:ta käyttämään pehmeää valtaa ja edistämään tehokkaammin taloudellisia etujaan ja arvojaan, vastaamaan kumppanimaiden kysyntään ja kiinnostukseen ja toimimaan EU:n vahvuuksien mukaisesti tutkimuksen ja innovoinnin voimatekijänä. ETSK on vakuuttunut siitä, että rakentava sosiaalinen ja kansalaiskeskeinen vuoropuhelu kaikilla tasoilla edistäisi tiedediplomatian onnistumista yhteisössämme.

4. Uusi tasapaino – tavoitteina tasapuoliset toimintaedellytykset ja vastavuoroisuus tutkimuksen ja innovoinnin alalla

4.1 EU on politiikkojensa ja ohjelmiansa ansiosta tutkimuksen ja innovoinnin kansainvälistymisen merkittävä edistäjä. Se kykenee hyödyntämään myös tuotantojärjestelmiään ja mobilisoi tiedettä, nuoria tutkijoita, monitieteellisiä verkostoja, teknologiaa ja innovointia, jotta voidaan vauhdittaa sekä kestävää ja osallistavaa kehitystä että siirtymistä kestäviin, tietoon perustuviin yhteiskuntiin ja talouksiin matalan ja keskitulotason maissa. ETSK korostaa yksityisten ja erityisesti julkisten tiedeinvestointien merkitystä, jotta pysytään muiden globaalien toimijoiden tahdissa tutkimuksen ja innovoinnin alalla ja suojellaan samalla ihmisoikeuksia ja perusarvoja.

4.2 Muut merkittävät tiedevaltiot käyttävät nyt tieteeseen EU:ta enemmän varoja prosenttiosuutena bruttokansantuotteesta mitattuna. Geopoliittiset jännitteet kasvavat ja ihmisoikeuksia ja perusarvoja, kuten akateemista vapautta, kyseenalaistetaan. Akateeminen vapaus muodostaa EU:n korkeakoulujen perustan, ja sitä olisi suojeltava suhteessa kolmansiin maihin. Viimeaikaisten tapahtumien valossa ETSK pitää myönteisenä ja tukee eurooppalaisten tutkijoiden esittämää vetoomusta⁽⁴⁾ ryhtyä välittömiin toimiin, jotta luodaan nopeutettuja täydentäviä laillisia väyliä vaarassa oleville tutkijoille ja tieteenharjoittajille, mukaan luettuina tutkijat, opiskelijat ja kansalaisyhteiskunnan toimijat Afganistanista, erityisesti naiset sekä etnisten ja uskonnollisten vähemmistöjen edustajat.

5. Globaalien haasteiden ratkaiseminen yhdessä

5.1 ETSK kannattaa varauksetta selkeää huomion kiinnittämistä oikeudenmukaiseen kaksitahoiseen siirtymään eli digitalisaatioon ja vihreän kehityksen ohjelmaan, samoin kuin terveyteen ja covid-19-kriisin jälkeiseen pitkäjänteiseen elpymispolitiikkaan. Euroopassa on tehtävä rajat ylittävää yhteistyötä ennennäkemättömässä mittakaavassa, jotta opitaan kehittämään yhdessä eri kumppanien kanssa innovatiivisia ratkaisuja, joiden avulla voidaan toteuttaa oikeudenmukainen vihreä ja digitaalinen siirtymä kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja parantaa Euroopan selviytymiskykyä, vaurautta, kilpailukykyä – etenkin mikro- ja pk-yritysten hyväksi – sekä tukea taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia. Samalla kun edistetään siirtymistä kohti entistä selviytymiskykyisempää eurooppalaista taloutta, osallistava elpyminen, jossa ketään ei jätetä jälkeen, on olennainen osa prosessia, jossa tähdätään siirtymiseen kohti kestävä eurooppalaista taloutta ja luodaan samalla uusia mahdollisuuksia työntekijöille. Sosiaalisella innovoinnilla voi myös olla merkittävä rooli näissä prosesseissa.

5.2 Vastavuoroinen avoimuus, ideoiden vapaa vaihto ja ratkaisujen yhteiskehittäminen ovat olennaisen tärkeitä perustietämyksen tavoittelussa ja kehittämisessä. Ne ovat elinvoimaisen innovaatioekosysteemin keskeisiä osatekijöitä, koska EU:n toiminnalle ominaista yhteistyön avoimuutta sovelletaan muuttuneessa globaalissa toimintaympäristössä.

5.3 Tutkijoiden ja innovoijien mobilisointi maailmanlaajuisesti on ratkaisevan tärkeää kansalaisten ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnin kannalta. Kuten viimeaikainen maailmanlaajuinen pandemia on osoittanut, kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen esimerkiksi globaaleissa terveyskysymyksissä auttaa saavuttamaan läpimurtoinnovaatioita. EU:n olisi edistettävä avoimen strategisen riippumattomuuden tavoitteitaan muokkaamalla samanaikaisesti kahdenvälistä yhteistyötään EU:n ulkopuolisten maiden kanssa tietyillä aloilla⁽⁵⁾.

5.4 Vastauksena nykyisiin globaaleihin suuntauksiin EU:n olisi näytettävä esimerkkiä edistämällä sääntöihin perustuvaa monenvälisyyttä. Monenvälistä järjestystä on elvytettävä, jotta se on tarkoituksenmukainen ja pystyy selviytymään maailmanlaajuisista haasteista sekä vastaamaan kansalaisten kasvaviin avoimuus-, laatu- ja osallisuusvaatimuksiin. EU:n olisi myös edistettävä keskeisten monenvälisten kansainvälisten instituutioiden kunnianhimoista nykyaikaistamista ja pyrittävä saamaan aikaan yhteinen etenemissuunnitelma vastavuoroisen avoimuuden luomiseksi tutkimus- ja innovointiyhteistyössä, jotta voidaan löytää globaaleja vastauksia globaaleihin haasteisiin ja vaihtaa parhaita käytäntöjä.

(4) <https://www.scholarsatrisk.org/2021/08/urgent-appeal-to-european-governments-and-eu-institutions-take-action-for-afghanistans-scholars-researchers-and-civil-society-actors/>

(5) Yhteistyö EFTA-maiden, Länsi-Balkanin, Turkin, Euroopan naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvien maiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa, EU:n kumppanuuksien syventäminen Afrikan, Latinalaisen Amerikan ja muiden alueiden kanssa jne.

5.5 EU:lla olisi oltava johtava rooli maailmanlaajuisten kestävyysstandardien määrittäjänä, ja tätä roolia olisi myös edistettävä vahvistamalla unionin asemaa esinormatiivisen ja standardointitutkimuksen alalla tehtävässä, pk-yritysten kannalta suotuisassa kansainvälisessä yhteistyössä. ETSK korostaa myös pk-yrityksiä tukevien toimenpiteiden merkitystä kaikilla immateriaalioikeuksien suojan osa-aloilla.

5.6 ETSK antaa täyden tukensa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevalle toimintasuunnitelmalle ⁽⁶⁾, sillä se tarjoaa erittäin hyvän ja kokonaisvaltaisen toimintamallin EU:n teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmän nykyaikaistamiseksi. Yhtenäispatenttijärjestelmän käyttöönoton on oltava yhtenä pääpainopisteenä, ja tällainen järjestelmä on omiaan parantamaan huomattavasti EU:n yritysten kilpailukykyä.

5.7 Eräät maat pyrkivät yhä enemmän teknologiseen johtoasemaan syrjivien toimenpiteiden avulla ja käyttävät usein tutkimusta ja innovointia välineenä saadakseen maailmanlaajuista vaikutusvaltaa ja toteuttaakseen yhteiskunnallista valvontaa. On vahvistettava EU:n vaurautta ja taloudellista kilpailukykyä, mutta myös sen kykyä hankkia ja tarjota kansalaisilleen riippumattomasti ratkaisevan tärkeitä turvallisia teknologioita ja palveluja. EU:n olisi johdettava uusien maailmanlaajuisten normien, kansainvälisten standardien ja yhteistyöpuitteiden kehittämistä digitaalialan ja myös tekoälyn ja muiden uusien teknologioiden kaltaisilla aloilla. EU:n vahvuudet demokratian ja sääntelyn alalla auttavat edistämään paremman maailman rakentamista. EU:n uskottavuus rauhan puolustajana sekä sen turvallisuus- ja puolustusrakenteet voivat auttaa tukemaan monenvälisiä ponnisteluja rauhan säilyttämiseksi, tukemiseksi ja rakentamiseksi.

5.8 ETSK on ollut tekoälykeskustelun eturintamassa aiheesta vuonna 2017 antamastaan ensimmäisestä lausunnosta ⁽⁷⁾ lähtien, ja se on julkaissut parin viime vuoden aikana useita tekoälyaiheisia lausuntoja ⁽⁸⁾. ETSK on kannattanut ”ihminen määrää” -periaatteen soveltamista tekoälyyn. Se tarkoittaa, että ihmiset hallitsevat tekoälyä teknisessä mielessä ja voivat vastaisuudessaakin päättää, milloin ja miten sitä käytetään yleensä yhteiskunnassa. On kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten tekoäly vaikuttaa työpaikkoihin ja kuinka tärkeää on löytää oikea tasapaino sääntelyn, itsesääntelyn ja eettisten ohjeiden välillä, sekä siihen, miten tekoäly vaikuttaa kuluttajiin. ETSK laatii parhaillaan virallista lausuntoaan Euroopan komission tekoälysäädösehdotuksesta ⁽⁹⁾.

5.9 EU:n valmiudet globaaliksi toimijaksi varmistetaan myös EU:n ulkoisten toimien ja kunkin jäsenvaltion sisäisten toimintapolitiikkojen johdonmukaisuudella. EU:n yhtenäinen ja johdonmukainen ääni on olennaisen tärkeä, jotta voidaan vakauttaa kumppanuuksia ja alliansseja kolmansien maiden kanssa, tukea monenvälisiä ja alueellisia organisaatioita sekä neuvotella etuihin vahvemmin perustuvasta toimintamallista suhteessa globaaleihin julkishyödykkeisiin.

Bryssel 20. lokakuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽⁶⁾ ETSK:n lausunto ”Teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva toimintasuunnitelma” (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 59).

⁽⁷⁾ EUVL C 288, 31.8.2017, s. 1.

⁽⁸⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 1, EUVL C 440, 6.12.2018, s. 51, EUVL C 240, 16.7.2019, s. 51, EUVL C 47, 11.2.2020, s. 64, EUVL C 364, 28.10.2020, s. 87.

⁽⁹⁾ INT/940 – Tekoälyasetus (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 61).